

Sağlık İletişimine Yönelik Farkındalık Sağlamada Bir Araç Olarak Sinemanın Kullanımı: Patch Adams Örneği

Kenan Gözlü¹

Özet

İletişimin en önemli olduğu alanlardan birisi sağlık hizmetleridir. Gelişen tıp teknolojisine rağmen sağlık sorunları gündemdeki yerini korumaktadır. Bu durumun nedenlerinden birisi sağlıklı bir şekilde kurulamayan iletişimdir. İnsanın biyolojik olduğu kadar toplumsal bir varlık olduğu da göz önüne alındığında iletişimin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Sağlık hizmeti sunan profesyoneller ile hastalar arasında yaşanan iletişim sorunları şiddet, güvenin oluşmaması, tedaviye uyum göstermeme, tanı koyma sürecinin uzaması, kurumsal imajın zedelenmesi gibi olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Bu nedenle sağlık iletişiminin bireylerin / hastaların sağlık kurumuna başvurduğu andan itibaren iyi bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Kitle iletişim araçları geçmişe oranla sağlık iletişiminin her seviyesinde daha fazla kullanılmaktadır. Bu araçlardan birisi olan sinema ile farkındalık oluşturma, istendik yönde davranış değişikliği sağlamaya aracı olma, bilgi aktarma ve toplumsal mesaj verme gibi kazanımlar sağlanabilmektedir. Bu çalışmada söz konusu kazanımları sağlamaya yönelik olarak Patch Adams filmi incelenmiştir. Gerçek bir hayat hikayesine dayanan film sağlık iletişimi açısından farklı bir çerçeve sunmaktadır. İnsanlara yardımcı olmak isteyen Adams'ın biraz geç yaşta tıp fakültesi öğrenciliği ile başlayan ve mezuniyetine kadar geçen sürede hastalarla iletişimde diğer doktorların ve doktor adaylarının alışık olmadığı yöntemlere başvurduğu görülmektedir. Bu bağlamda 1998 yapımı "Patch Adams" filmi sağlık iletişimine yönelik farkındalık sağlamada bir araç olarak sinemanın kullanımına iyi bir örnek teşkil etmektedir.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sağlık Yönetimi Bölümü, kenangozlu@mersin.edu.tr ORCID: 0000-0002-1777-7495

1. Giriş

Tüm insan etkileşimleri bir iletişim şeklidir. Hem bireysel hem de toplumsal bir ihtiyaç olan iletişim yeme-içme, sevmeye, uyuma kadar güçlü ve temel bir ihtiyaçtır. İletişim kişisel, profesyonel veya sosyal her ilişkinin yaşam çizgisidir, dikkate değer bir süreçtir. Bu, her birimizin bireysel inanç, tutum ve değer kalıplarını -bize benzeyen veya benzemeyen başkalarını anlamamızı, kabul etmemizi veya reddetmemizi sağlayan kişisel tutumlar-geliştirmenin yoludur. İyi iletişim kişisel ilişkiler, mesleki yaşam ve sosyal refah için gereklidir (Sharma, 2017).

Bireysel ve toplumsal refahın en önemli bileşenlerinden biri sağlıktır. Sağlık, Dünya Sağlık Örgütü tarafından “fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak tam bir iyilik durumu” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sağlık sadece hastalık ve sakatlık halinin olmaması değildir. Herkesin sağlıklı olma hakkı vardır. Bunun için bireylere, devletlere ve sağlık kurumlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda bireylere ve topluma istendik yönde davranış değişikliği kazandırmak, onların zararlı alışkanlıkları bırakmalarını, sağlık bir yaşam tarzını benimsemelerini sağlamak iyi bir sağlık iletişiminden geçmektedir.

İnsanları sağlıklı davranışları benimsemeye veya politika yapıcıları ve profesyonelleri daha iyi sağlığı destekleyecek uygulamaları gerçekleştirmeye ikna etmek hiçbir zaman kolay bir iş olmamıştır. İlk çocukluk aşısının uygulamaya konmasından bu yana sağlık iletişimi bu çabada temel bir rol oynamıştır (Schiavo, 2007). Sağlık iletişimi, kitle iletişim araçlarının gelişmesine paralel olarak daha yaygın bir şekilde tanınmaya başlamıştır. Bu araçların en önemlilerinden birisi de sinemadır.

Diğer teknolojilerden daha önce kitlesele popüleriteye ulaşan sinema bağımsız gösterim ilkesini ilk kez uygulayan bir sanattır. Sinema başlangıçta bir eğlence aracı olarak görülmüş, daha sonra çağımızın kültürleriyle özdeşleşmiş ve tüm sanatların mirasçısı konumuna erişmiştir. Sinema akımları, dönemleri ve klasikleşmiş yapıtlarıyla insanların hayata bakışını ve hayatı yorumlama biçimini etkilemektedir. Sinemanın kuramlarını hayatına katan bireyler karşılaştıkları sorunları derinlemesine algılamakta ve bu sorunlara daha bilinçli yaklaşmaktadır (Kurt, 2018). Sinema veya film ortamı, bugünkü haline gelene kadar yaklaşık bir asırdan fazla bir süre içinde gelişmiştir. Bu durum hem teknik hem de teorik alanlardaki “sıradan insanlardan oluşan bir birliğin” çabalarının bir sonucudur. Sinemanın pek çok farklı alanın gereksinimlerine cevap verecek şekilde uyarlanması, insanlığın mevcut tüm durumları daha da ileriye taşıma yönündeki aralıksız arayışını da yansıtmaktadır (Bora, 2020).

Film / video film endüstrisinin, bu filmlerden elde edilen gelir ve elde edilen tanıtım nedeniyle dünyadaki en büyük medya endüstrilerinden biri olduğu varsayılmaktadır. Filmler başından beri büyümüş seyirciler tarafından bir sihir olarak görülmüştür. Filmler, toplumda olumlu değişiklikler yaratmak amacıyla hayati bilgilerin yayılmasına yönelik bir iletişim kanalıdır (Umar ve Mathew, 2014).

Sağlık iletişimi yoluyla bireylerin veya toplumların sağlıkla ilgili bilinç düzeyinin artırılmasında ve farkındalık sağlanmasında filmlerden de yararlanılmaktadır. Bu bölümde sağlık iletişimine yönelik farkındalık sağlamada bir araç olarak sinemanın kullanımı çerçevesinde Patch Adams filmi ele alınmıştır. İlk olarak sağlık iletişimi ve sinema kavramlarına yer verilmiş, daha sonra söz konusu film değerlendirilmiştir. En sonda ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

2. Sağlık İletişimi

Sağlık iletişimi hem halk sağlığı hem de ticari ve kâr amacı gütmeyen sektörlerde gelişen ve giderek öne çıkan bir kavramdır. Bu nedenle birçok yazar ve kuruluş sağlık iletişimini tanımlamaya veya yeniden ele almaya çalışmaktadır. Sağlık iletişiminin multidisipliner doğası nedeniyle birçok tanım birbirinden farklı görünebilmektedir (Schiavo, 2007). Sağlık iletişiminde tıp ve sosyal bilimler alanı birleştirilmeye çalışılmakta, ortaya çıkan kavramı çok yönlü bir şekilde tanımlamak da oldukça zor olmaktadır (Okay, 2014).

Sağlık iletişiminin kabul edilebilir tek bir tanımı yoktur. Sağlık iletişimi, test edilmiş ve denenmiş sağlık hizmetlerindeki yeniliklerin ve uygulamaların benimsenmesi yoluyla daha iyi sağlık durumuna ulaşmaya yönelik insanların tutum ve davranış kalıplarını değiştirmenin bir aracı olarak algılanmaktadır. Sağlık iletişimi, dünya çapında sağlık profesyonelleri ve iletişimciler tarafından yaygın olarak kullanılan ve atıfta bulunulan bir terimdir. Modern toplumda bireysel ve kolektif sağlığa ulaşmak için sağlık iletişimi vazgeçilmezdir. Sağlık iletişimi, insanların kapasitesini artıran sağlıklı uygulamaları ve yaşam tarzlarını sürdürmek, benimsetmek için insanları bilgilendiren, eğiten ve ikna eden bir süreçtir. Aynı zamanda çevresel değişiklikleri savunmakta, insanların sağlık ve sağlıklı yaşam adına değişen çevreye uymalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla sağlık iletişimi insanların daha iyi sağlık durumuna ulaşmasını amaçlayan tüm strateji ve faaliyetleri kapsamaktadır (Hans, 2021).

Sağlık iletişimi, sağlığı iyileştirmeye yönelik kararlar ve eylemler hakkında bilgi vermek ve insanları etkilemek için iletişim stratejilerinin kullanımınıdır. Sağlık iletişimi, dijital ve diğer aracılı iletişimin daha yerel, kişisel veya

geleneksel iletişim biçimleriyle entegrasyonunu içerebilmektedir. Etkili sağlık iletişimi hedef kitle için erişilebilir, anlaşılır, eyleme dönüştürülebilir ve güvenilir bilgiler sunmaktadır (World Health Organization [WHO], 2021).

İletişim ve sağlık alanlarını birbirine bağlayan sağlık iletişimi kişisel sağlığın ve kamu sağlığının iyileştirilmesine yönelik çabaların gerekli bir unsuru olarak kabul edilmektedir (McCormack vd., 2013). Sağlık iletişimi, halkı sağlık sorunları hakkında bilgilendirmek ve önemli sağlık konularını kamuoyunun gündeminde tutmak için önemli bir stratejidir. Faydalı sağlık bilgilerinin topluma yayılması için kitlesel medyanın, multimedyanın ve diğer teknolojik yeniliklerin kullanılması, bireysel ve kolektif sağlığın belirli yönlerine ve kalkınmada sağlığın önemine ilişkin farkındalığı artırmaktadır. Sağlık iletişimi bireylerin ve toplumların sağlık durumlarını iyileştirmeye yöneliktir. Modern kültürün çoğu sağlık açısından hem olumlu hem de olumsuz etkileri olan kitlesel medya ve multimedya yoluyla aktarılmaktadır. Araştırmalar teori odaklı, aracılı sağlığın teşviki ve geliştirilmesi programlarının sağlığı kamunun gündemine taşıyabileceğini, sağlık mesajlarını güçlendirebileceğini, insanları daha fazla bilgi aramaya teşvik edebileceğini ve bazı durumlarda sürdürülebilir sağlıklı yaşam tarzları sağlayabileceğini göstermektedir (WHO, 1998).

İletişim sağlık alanında farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Hekim-hasta arasındaki yüz yüze iletişimden, bir sağlık sorunu konusunda nüfusu aydınlatmaya çalışan bir broşüre veya internet üzerinden bir hastane tanıtımına kadar çok geniş bir yelpaze örnek olarak verilebilir. Ancak bu imkânlara rağmen hâlâ birçok kişi sağlık konusunda yeterli bilgi alamamaktadır. Bilgi akışı hem kişilerarası düzeyde hem de kitle iletişiminde insanların birtakım önyargılarından kurtulmasını ve pek çok konuda bilgilenmesini sağlayabilmektedir. Böylece insanlar birbirlerine karşı daha anlayışla yaklaşabilmektedir (Okay, 2014). Sağlık iletişiminin iyi bir şekilde gerçekleşmemesi halinde ise sağlık profesyonelleri ile hastalar arasında şiddet, tedaviye uyum göstermeme, tanı koyma sürecinin uzaması, güvenin oluşmaması, kurumsal imajın zedelenmesi ve hastaların başka hastanelere yönelmesi gibi olumsuz sonuçlar söz konusu olabilmektedir.

Hedef kitlenin güven düzeyi, önyargısı ve güçlendirilmesi, sağlık mesajlarının nasıl algılandığını etkilemektedir. Dolayısıyla bu durumun sağlık iletişimi profesyonelleri tarafından dikkate alınması gerekmektedir. Genel olarak sağlık iletişimi süreci bireylerin, savunmasız nüfusların, toplulukların ve diğer sağlık iletişimi paydaşlarının karşılıklı saygıyı geliştirme ve ortak anlayış bulmak için birlikte çalışmasını içermektedir (Allen vd., 2017).

3. Kitle İletişim Aracı Olarak Sinema

Bale, dans, müzik, opera, sinema, tiyatro ve diğer izleyici veya dinleyici önünde yapılan sanat dallarının tümü sahne ve gösteri sanatları olarak adlandırılmaktadır. Bu sanatlar arasında en yenisi olan ve “yedinci sanat” olarak değerlendirilen sinemanın Lumiere Kardeşler’in 1895 yılında Paris’te 25 kişiye yaptıkları on filmlik sinema gösterimleri ile başladığı, sinema yoluyla belirli bir öykü anlatma döneminin ise bir yıl sonra 1896’da Fransız yönetmen Georges Melies ile başladığı kabul edilmektedir. Sesi ve görüntüyü aynı anda kaydeden bir aygıt başlangıçta olmadığı için 1912’deki ilk sesli filmlere kadar sessiz sinema devri sürmüştür (Akın ve Yakıncı, 2013).

Sinema ait olduğu toplumun, kültürün bir ürünüdür ve ona bağlı olarak değişmektedir. Sinema sosyolojisi, sinema ile toplum arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Bu ilişkideki temel öğeleri ortaya çıkarırken, sinemaya estetik ve sanatsal bir araç olmanın ötesinde kültürün yansıtıcısı ve bir kitle iletişim aracı olarak bakmaktadır. Sinema sosyolojisi, yansıtıcı ve şekil verici bir araç olarak sinemaya bakmayı, sinemayı bir kitle iletişim aracı olarak değerlendirmeyi, sinema ve toplum ilişkilerini çözümlenmede uygun yöntemleri sunmayı, seyirci ve sinema ilişkisini incelemeyi sağlamaktadır. Filmler ise kültürel yaşamın gözlemlenip çözümlenebileceği çok önemli toplumsal belgelerdir. Filmler de ait oldukları toplumlar hakkında pek çok şey ifade edebilmektedir (Çayırıcıoğlu, 2014).

Yirminci yüzyılda film kitlesel izleyiciyi eğitebilecek, eğlendirebilecek ve dönüştürebilecek devrim niteliğinde bir teknoloji olarak görülmeye başlanmıştır. Tıp ve halk sağlığı alanlarında doktorlar, eğitimciler, politikacılar ve sağlık savunucuları sinema filminin cinsel yolla bulaşan hastalıklar, kanser, sigara, alkolizm, doğum kontrolü, tüberküloz gibi sağlıkla ilgili konular hakkında iletişim kurma potansiyeli konusunda özellikle heyecan duymuşlardır. 1910’lardan 1960’lara kadar olan dönemde Avrupa ve Kuzey Amerika’daki çeşitli ticari, resmi, tıbbi kuruluşlar sağlık davranışlarını iyileştirmek, halkı eğitmek, hastalıklar ve halk sağlığı hakkındaki endişelerini ve umutlarını yönetmek için filmlere başvurmuştur (Bonah vd., 2018). Lumière Kardeşlerin ilk film gösterimlerinden ve sinematograftan günümüze kadar geçen zamanda sinema her dönemde hikayeler üreterek ve anlatarak kitleleri etkileyebilmiştir (Biçermen, 2021).

Halk sağlığı, sağlığı ve hastalığı algılama / deneyimleme biçiminin inşasında ve yönetiminde önemli bir faktördür. Kitle iletişim araçları da toplumlarda temel bir öneme sahiptir; hastalıkları görünür kılarak bu süreçlerde önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum kitle iletişim araçlarının işlevi dâhilindedir. Dolayısıyla, tıp-sağlık söylemleri ve uygulamaları söz konusu olduğunda, bu

durumlara yönelik günlük deneyimlerin inşası ile ilgili olarak, kitle iletişim araçlarının rolü hastaneler ve sağlık merkezleri gibi diğer kurumsal kanalların rolünü tamamlayıcı niteliktedir. Salgın hastalıkların toplum üzerindeki etkilerinin tüm derinliğiyle keşfedilmesinde kitle iletişim araçları ve özellikle sinema önem arz etmektedir (Holgado ve Perdiguero-Gil, 2011).

Sinemanın sağlık eğitiminde kullanımının teorik bir temeli vardır. Sinema görüntü ve sesi kullanmaktadır. Görsel-işitsel medyayla etkileşim, izleme ve dinleme süreci, hastaların gözlemlendiği ve dinlendiği tıp uygulamalarının çoğuyla karşılaştırılabilmektedir. Ayrıca filmin öğrencileri tartışmaya dâhil etme yeteneği aktif öğrenme sürecinin bir parçasıdır. Bu süreç de öğrencilerin önceden var olan temeller üzerine aktif olarak kavram veya fikirler inşa ettiği yapılandırmacı öğrenme teorisinin bir parçasıdır. Diğer taraftan rol modelin önem kazandığı sosyal öğrenme teorisi öğrenciler hem olumlu hem de olumsuz rol modellerine maruz kaldıklarında da uygulanabilmektedir (Darbyshire ve Baker, 2012). Bu noktada Patch Adams filmi sağlık hizmeti sunacak olan adaylar için farklı bir portre çizmektedir.

4. Patch Adams Filmi

Filmler belirli sahnelerin önemli konulara işaret ettiği, duyguların kolayca tanımlanabileceği ve öğrencilerin bunları hemen anlayıp tanıyabildiği hızlı ve doğrudan bir öğretim senaryosu sağlamaktadır. Bu sinematik öğretim setinde yansımayı teşvik etmek ana hedeftir. Amaç, öğrencilere belirli bir tutumun nasıl dâhil edileceğini göstermek değil, öğrencilerin düşünmesini teşvik etmek ve tartışma için bir forum sağlamaktır (Blasco vd., 2010). Bir sanat formu, bir dil, bir eğitim aracı, bir bilgi aktarma yöntemi ve bir sosyal pazarlama aracı olan film günümüz toplumunda benzersiz bir rol oynamaktadır. Filmler hikayeleri iletme, duyguları harekete geçirme, ilham verme, eylemi teşvik etme ve sağlıktaki eşitsizlikleri düzeltme gücüne sahiptir (Fitchett vd., 2014; Bora, 2020).

Yıllar geçtikçe tıp eğitiminde iletişim becerileri gibi sosyal beceriler, profesyonellik ve etik genellikle ihmal edilmekte ve zor öğretilenmektedir. Ancak çeşitli öğretim tekniklerinin kullanıldığı yeni çağa girerken fikir temelli öğretim yerine kanıta dayalı öğrenme öne çıkmaktadır. Dolayısıyla filmlerin tıp eğitiminde kullanılmasının büyük etkisi vardır ve eğitim alanında olumlu bir tutumu desteklemektedir (Das, 2022).

Hollywood sineması başta olmak üzere sağlık iletişimine yönelik pek çok film üretilmiştir. Bu filmlerden birisi Tom Shadyac tarafından yönetilen, 1998 yapımı, gerçek bir hayat hikayesine dayanan Patch Adams filmidir. Sağlık iletişimine yönelik çoğu film hastalık veya salgın teması ekseninde

bulunurken Patch Adams filmi sağlık hizmetlerinin kişilerarası iletişim boyutunu öne çıkarmasıyla kendisine ayrı bir yer edinmektedir. Sağlık hizmetlerinde kalitenin en önemli unsurlarından birisi teknik kalitenin yanı sıra hastalar ve sağlık personeli arasındaki kişiler arası iletişimin iyi olmasıdır. Kişilerarası iletişimin iyi olması sağlık iletişimini kolaylaştırmaktadır. Bu film de bu tema ekseninde işlenmiştir.

Film, intihar eğilimi olan Patch Adams'ın (Robin Williams) kendi isteğiyle bir akıl hastanesine gitmesiyle başlamaktadır. Bu hastanede farklı sorunları olan hastalarla tanışan Adams, grup terapisi sonrası doktorun hastalarıyla göz temasının olmadığını, iyi bir iletişim kuramadığını fark etmektedir. Doktor hastaneden çıkamayacağını söylese de hastaneye kendi isteğiyle geldiğini hatırlatarak ve ona hastalarla iletişim konusunda hatalı olduğunu söyleyerek hastaneden ayrılmaktadır. Daha sonra insanlara yardım etmek ve doktor olmak istediğine karar veren Adams'ın biraz geç sayılabilecek yaşta Virginia Üniversitesi Tıp Fakültesinde eğitim hayatı başlamaktadır.

Tıp Fakültesinde ilk ders tıbbın ilk öğretisi olan “önce zarar verme”dir. İlk derste dekan “Sizlerden birer doktor yaratacağz!” diyerek katı bir eğitim hakkında sinyaller vermektedir. Doktor olmak için insanların derinine inilmesi gerektiğini savunan Adams, bir diyabet hastasının başında diğer öğrenciler hocaları ile tedavi hakkında konuşurken hastanın adını sormaktadır. Bu soru tedavi hakkında söylenenleri anlamayan hastada bir tebessüme neden olmaktadır. Aynı hastanede 305 numaralı odadaki hastanın hemşireye bağırdığı, hemşirenin de bu durumdan rahatsız olduğu görülmektedir. Tıp fakültesi 3. sınıf öğrencisi olan Adams'ı gören hemşireler onu bir “patron adayı” olarak görmektedir. Hemşireler doktorların birer patron gibi davrandığını söyleyerek onları eleştirmektedir.

Adams, çocuk servisinde oyun oynayarak onların gülümsemesini sağlamaktadır. Ancak dekan işlerin yürütme şeklinin asırlık tecrübeye dayandığını, kurallara uyması gerektiğini söyleyerek Adams'ı uyarılmaktadır. Adams'ı kendini sistemin üzerinde görmekle, uyumsuz olmakla suçlamaktadır. Adams ise kuralları doktorların koyduğunu, tıbbın bilgileri ezberlemekten daha fazlası olduğunu söyleyerek kendini savunmaktadır. Hastalarla farklı bir iletişim inşa etmeye, göz teması kurmaya ve hastaların gülümsemesini sağlamaya gayret etmektedir. Bu bağlamda hastalara hayallerini sorup yardımcı olmaya çalışmaktadır. Son bir kez safari yapmak isteyen hasta için balon patlatma etkinliği düzenlemesi buna örnek olarak verilmektedir.

Sınavlarından yüksek not alması şüpheyle karşılanan ve kurallara uymayan Adams'ın hastaneden uzak durması istenmektedir. Hastaları iyileştirmenin ölümü geciktirerek değil yaşam kalitesinin artırılmasıyla mümkün olacağını

savunan Adams, hemşirelere bağırarak 305 numaralı odadaki hastayı güldürmeyi başarmaktadır. İyi doktor olmak isteyen, bilgili bir arkadaşı da Adams'ın insanlardan anlama yeteneğinin olduğunu söyleyerek yemek yemeyen hastası için ondan yardım istemektedir. Adams'ın yoksul hastalar için serbest mimarili, öğrenmenin en büyük amaç olduğu, acıyı ve ağrıyı dindirmek için doktorlarla hastaların bir arada çalıştığı bir hastane açma hayali vardır. Ona bu konuda yardımcı olacak kişi akıl hastanesinde tanıştığı, çoğu ormanlık 105 dönüm arsası olan bir profesör olacaktır. Hayalindeki kliniği kuran Adams, ona destek veren arkadaşları ile gün geçtikçe daha fazla hastayı iyileştirmeye çalışmaktadır. Lisansı olmadan bu hizmeti sürdürmesi ise mümkün değildir.

Dekan hastalardan daha az şikayet gelmeye başladığını, hastaların daha az ilaç kullanmaya başladığını söylese de Adams'ı doktorları hastalarla aynı seviyeye indirmek, nesnelleği mahvetmek, ütöpik bir ahbaplık sistemi oluşturmak, kendi yetersizlik duygusuyla başa çıkmakla suçlamak ve onun tıp eğitiminin sonlandırılmasını istemektedir. Adams hakkında yetkili kurulun görüşme yaparak onun eğitim durumu hakkında karar vermesi gerekmektedir. Adams'ın yaptıklarını, iyileştirilen hastaları ve çocukları düşünen kurul onun tıp eğitiminin devam etmesine karar verir. Böylece Adams hayalini gerçekleştirerek tıp fakültesinden mezun olur. Sonuçta Adams'ın çalışmaları yıllar geçtikçe ün kazanır ve hayalini kurduğu hastanede birçok doktor onunla çalışmak istemektedir.

Birçok ülkede tıp sağlık hizmeti olmaktan çıkarak bir iş ve ticari sektör haline dönüşmüştür. Bu sektörün artık kendisini tükenmiş hisseden çalışanları doktor-hasta ilişkisinde sevgi potansiyeline izin vermemektedir. Bu durumun iki temel nedeni vardır: Birincisi tıp dünyasında çalışan insanlara daha eğitim aşamasındayken tıbbın bir bilim olduğu ve duygulara yer verilmemesi gerektiğinin öğretilmesidir. İkincisi ise doktor-hasta ilişkisinde profesyonel mesafenin öneminin vurgulanmasıdır. Doktorlar hastalarına kişilikleri ile ilgili yüzeysel bilgiler edinerek teşhisler koymaktadır. Onların yaşantılarını, aile, iş ve sosyal çevredeki pozisyonlarını irdelememektedir. Tıp, bilimin efendisi olmaya başladıkça kahkaha, inanç, sevgi gibi unsurlar hep geri planda kalmıştır. Halbuki Hipokrat'tan bu yana espri ve kahkahanın sağlığın temel kaynağı olduğu kabul edilmiştir. Patch Adams filmi mizah ile duygusallığı ustaca biraraya getirmesi, yaşanmış bir hayat hikayesinden alınması, didaktik ve duygusal öğeler barındırması, anlamsız ve dominant ilkeleri darmadağın eden ve insanı merkeze alan yaklaşımın somut hali olması nedeniyle görkemli bir filmidir. Adams'a göre mizah en iyi ilaçtır ve hastaları için öncelikle yapmak istediği tek şey onları gülümsetebilmektir. Patch Adams hastaların "hasta" olarak değil, "insan" olarak görülmesini

istemektedir (Dirim Tıp Gazetesi, 2008). Bu yönüyle Patch Adams filmi sağlık iletişimi açısından sağlık profesyonellerine ve sağlıkla ilgili bölümler okuyan öğrencilere farklı bir perspektif sunmakta, Robin Williams'ın eşsiz oyunculuğu ile de izlemeleri için önerilen filmler arasında en üst sıralarda yer almaktadır.

5. Sonuç

Sinemanın sağlık eğitiminde kullanılması konusunda önemli deneyim literatürde belgelenmiştir ve sinemanın gerçek kullanımının yalnızca bir kısmını temsil etmektedir. Bu yaklaşım için sağlam bir kanıt temeli geliştirilecekse, eğitimcilerin deneyimlerini paylaşmaya devam etmeleri gerekmektedir. Hastalıkların ve sağlık profesyonellerinin sinematik tasvirlerinden oluşan sürekli büyüyen kütüphane hemşirelerin, doktorların ve yardımcı sağlık profesyonellerinin eğitimine katılanlar için değerli bir kaynak olmaktadır (Darbyshire ve Baker, 2012).

Sinema eğitimi, özellikle profesyonellik ve etik gibi disiplinler arası konuların öğretilmesinde, empati ve ilişkisel becerilerin kazandırılmasında etkili bir yöntemdir. Tüm sağlık meslek kuruluşları ve tüm sağlık disiplinleri öğrenme deneyimlerini geliştirmek için sinema eğitimi uygulayabilir (Kadeangadi ve Mudigunda, 2019). Sinema filmleri aracılığıyla hastaların yaşadığı acı ve hissettiği korku sağlık personeli tarafından daha iyi anlaşılabilir. Bununla birlikte film kahramanları rol model olarak da benimsenebilir.

Patch Adams filmi bunun en güzel örneklerinden birisidir. Patch Adams hayata renk katarak, kişilerarası süreçleri (iletişimi) öne çıkararak ve mizahı da kullanarak hastaları tedavi etmenin pozitif sonuçlar getireceğini ifade etmektedir. Bu yönüyle film sağlık iletişimine yönelik farkındalık sağlamada sinemanın kullanımına iyi bir örnek oluşturmaktadır. Ayrıca filmin gerçek bir hayat hikayesine dayanması da sağlık personelinin karşılaşılan zorluklar karşısında ideallerinden vazgeçmemesine yönelik somut kanıtların varlığını desteklemektedir.

KAYNAKÇA

- Akın BA, Yakıncı MC. (2013). Hastalık Konulu Anlatı Filmleriyle Tıp Eğitimi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 56: 208-217.
- Allen MP, Auld E, Logan R, Montes JH, Rosen S. (2017). Improving Collaboration among Health Communication, Health Education and Health Literacy. NAM Perspectives. Discussion Paper, National Academy of Medicine, Washington, DC.
- Biçermen, BD. (2021). Sağlık İletişimi Açısından Sinemanın Önemi ve HIV Pozitif Bireyler ile AIDS Evresinin Konu Edildiği Filmler Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kurumsal İletişim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Blasco PG, Garcia DSO, Benedetto MAC, Moreto G, Roncoletta AFT, Troll T. (2010). Cinema for Educating Global Doctors: From Emotions to Reflection, Approaching the Complexity of the Human Being. *Primary Care*, 10(3): 45-47.
- Bonah C, Cantor D, Laukötter A. (2018). Health Education Films in the Twentieth Century (1st ed.), Boydell & Brewer.
- Bora, A. (2020). Cinema as a tool for Health and Risk Communication: Issues and Challenges. *Global Media Journal-Indian Edition*, 12(2).
- Çayırıcıoğlu, D. (2014). Sosyolojide Sinema Filmlerinin Eğitsel Araç Olarak Kullanılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Darbyshire D, Baker P. (2012). A Systematic Review and Thematic Analysis of Cinema in Medical Education. *Medical Humanities*, 38 (1): 28-33.
- Das, A. (2022). Role of Cinema in Facilitating the Delivery of Medical Education. *SBV Journal of Basic Clinical and Applied Health Science*, 6(1): 25-27.
- Dirim Tıp Gazetesi, (2008). Patch Adams. Erişim Tarihi: 12/10/2023, Erişim Adresi: https://www.dirim.com/Dirim_2008-2_files/Sinema%3APatch%20Adams.pdf
- Fitchett RJ, Bhagavatheeswaran L, Dahab M, Haines AP, Edmunds WJ, on behalf of the Global Health Film initiative (2014). Founding of the Global Health Film Initiative. *The Lancet*, 383: 1296.
- Hans, SM. (2021). Contemporary Relevance of Health Communication: A Perspective. *International Journal of Creative Research Thoughts*, 9(6): 488-495.
- Holgado TC, Perdiguero-Gil E. (2011). Cinema and the Collective Dimensions of Disease. *Journal of Medicine and Movies*, 7(2): 44-53.
- Kadeangadi DM, Mudigunda SS. (2019). Cinemeducation: Using Films to Teach Medical Students. *Journal of the Scientific Society*, 46(3): 73-74.

- Kurt, Ş. (2018). Sinema İzleme Kültürü ve Toplumsal Gelişimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar*, 4: 23-38.
- McCormack L, Sheridan S, Lewis M, Boudewyns V, Melvin CL, Kistler C, Lux LJ, Cullen K, Lohr KN. (2013). Communication and Dissemination Strategies To Facilitate the Use of Health-Related Evidence. Evidence Report/Technology Assessment No. 213. AHRQ Publication No. 13(14)-E003-EF. Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality, USA.
- Okay, A. (2014). Sağlık İletişimi. 2. Basım, İstanbul: Derin Yayınları.
- Schiavo, R. (2007). Health Communication From Theory to Practice. First Edition: Jossey-Bass A Wiley Imprint, USA.
- Sharma, R. (2017). Communication: The Lifeline. *World Wide Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 3(9): 259-262.
- Umar BN, Mathew J. (2014). Film/Video Industries As Channels Of Communication And Development. *New Media and Mass Communication*, 21: 16-22.
- World Health Organization, (1998). Health Promotion Glossary. Geneva, Switzerland.
- World Health Organization, (2021). Health Promotion Glossary of terms 2021. Geneva, Switzerland.

